

RAQAMLI TA'LIM SHAROITIDA O'QITUVCHINING PROGNOSTIK FAOLIYATIGA QO'YILAYOTGAN YANGI TALABLAR

Arziwbay Kojamuratovich

Nukus DPI Umumiy pedagogika
kafedrasi katta o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18737256>

Annotatsiya. Mazkur maqolada raqamli ta'lim muhitida o'qituvchining prognostik faoliyatining mazmuni, funksiyalari hamda unga qo'yilayotgan zamonaviy talablar tahlil qilinadi. Tadqiqotda o'qituvchilarning raqamli texnologiyalar asosida ta'lim jarayonini prognoz qilish imkoniyatlari, individual ta'lim trayektoriyalarini shakllantirish mexanizmlari va prognostik kompetensiyani rivojlantirish yo'llari aniqlangan. Olingan natijalar raqamli vositalardan samarali foydalanish ta'lim sifatini oshirishga xizmat qilishini ko'rsatadi.

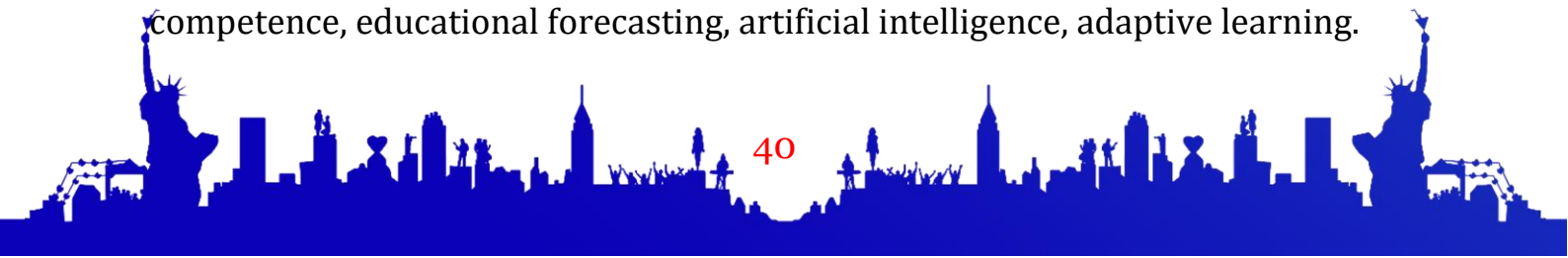
Kalit so'zlar: raqamli ta'lim, prognostik faoliyat, pedagogik kompetensiya, sun'iy intellekt, ta'lim prognozi, adaptiv o'qitish.

Аннотация. В статье анализируются содержание, функции и современные требования к прогностической деятельности учителя в условиях цифрового образования. Рассматриваются возможности прогнозирования учебного процесса на основе цифровых технологий, механизмы формирования индивидуальных образовательных траекторий и пути развития прогностической компетентности педагогов. Полученные результаты свидетельствуют о том, что эффективное использование цифровых инструментов способствует повышению качества образования.

Ключевые слова: цифровое образование, прогностическая деятельность, педагогическая компетентность, образовательный прогноз, искусственный интеллект, адаптивное обучение.

Abstract. This article analyzes the content, functions, and modern requirements for teachers' prognostic activity in the context of digital education. The study examines the possibilities of forecasting the educational process based on digital technologies, mechanisms for forming individual learning trajectories, and ways to develop teachers' prognostic competence. The results show that the effective use of digital tools contributes to improving the quality and efficiency of education.

Keywords: digital education, prognostic activity, pedagogical competence, educational forecasting, artificial intelligence, adaptive learning.

Kirish. Zamonaviy ta'lim tizimi raqamlashtirish jarayoni bilan uzviy bog'liq holda rivojlanmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivoji pedagogik faoliyatning mazmuni va shakllarini tubdan o'zgartirmoqda. Bugungi kunda o'qituvchi faqat bilim beruvchi emas, balki ta'lim jarayonini tahlil qiluvchi, prognozlovchi va boshqaruvchi mutaxassis sifatida faoliyat yuritmoqda.

Raqamli ta'lim sharoitida o'quvchilarning bilim darajasi, o'zlashtirish sur'ati va rivojlanish istiqbollarini oldindan bashorat qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli o'qituvchining prognostik faoliyati pedagogik mahoratning muhim tarkibiy qismiga aylanmoqda.

Mazkur tadqiqotning maqsadi raqamli ta'lim sharoitida o'qituvchining prognostik faoliyatiga qo'yilayotgan yangi talablarni aniqlash va ularning ta'lim jarayoniga ta'sirini ilmiy asoslashdan iborat.

Tadqiqot metodlari. Tadqiqot jarayonida quyidagi metodlardan foydalanildi:

ilmiy-pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish; normativ-huquqiy hujjatlarni o'rganish; kuzatish va taqqoslash metodlari; pedagogik tajribalarni umumlashtirish; statistik ma'lumotlarni tahlil qilish.

Shuningdek, LMS platformalaridagi o'quvchilar faolligi ("LMS - o'quvchilarning Learning Management System (masofaviy ta'lim platformalari) orqali ta'lim jarayonida ishtirok etish darajasi tushuniladi), test natijalari va reyting ko'rsatkichlari asosida prognostik faoliyatning samaradorligi o'rganildi.

LMS platformalaridagi o'quvchilar faolligi — bu o'quvchilarning tizimga kirish chastotasi, topshiriqlarni bajarish darajasi, o'quv materiallari bilan ishlash faolligi hamda muloqot jarayonidagi ishtiroki orqali aniqlanadigan muhim pedagogik ko'rsatkichdir.

LMS platformalaridagi o'quvchilar faolligi quyidagi faoliyatlar orqali aniqlanadi: Tizimga kirish chastotasi, o'quvchi platformaga haftasiga/necha marta kiradi, qaysi vaqtlarda faol bo'ladi, qancha vaqt onlayn bo'ladi bu esa uning o'qishga qiziqishini ko'rsatadi.

Topshiriqlarni bajarish faolligi

- Vazifalarni o'z vaqtida topshirishi
- Kech topshirish holatlari
- Bajarilgan ishlarning sifati - mas'uliyat va intizom darajasini bildiradi.

Dars materiallari bilan ishlash

- Video va ma'ruzalarni ko'rish
- PDF va fayllarni yuklab olish
- Testlarni qayta topshirish - o'rganishga bo'lgan intilishni ko'rsatadi.

Muloqot va muhokamadagi ishtirok

- Forumlarda yozish
- Chatda savol berish
- Fikr bildirish - faol fikrlash va ijtimoiy o'rganishni aks ettiradi.

Test va baholash natijalari

- ✓ O'rtacha ball
- ✓ Takror topshirish soni
- ✓ Xatolar tahlili - bilim darajasi va rivojlanish dinamikasini

ko'rsatadi.

Ilmiy nuqtayi nazardan, LMS faolligi — bu: o'quvchining raqamli ta'lim muhitidagi kognitiv, emotsional va xulq-atvoriy ishtirokini ifodalovchi indikatorlar tizimi.

Masalan: Agar o'quvchi haftasiga 5–6 marta tizimga kirsa, topshiriqlarni o'z vaqtida topshirsa, videodarslarni to'liq ko'rsa, testlarda natijasi oshib borayotgan bo'lsa, bu yuqori faollik darajasi hisoblanadi.

Agar kam kirsa, vazifalarni kech topshirsa, darslarni ko'rmasa, bu past faollik belgisi bo'ladi.

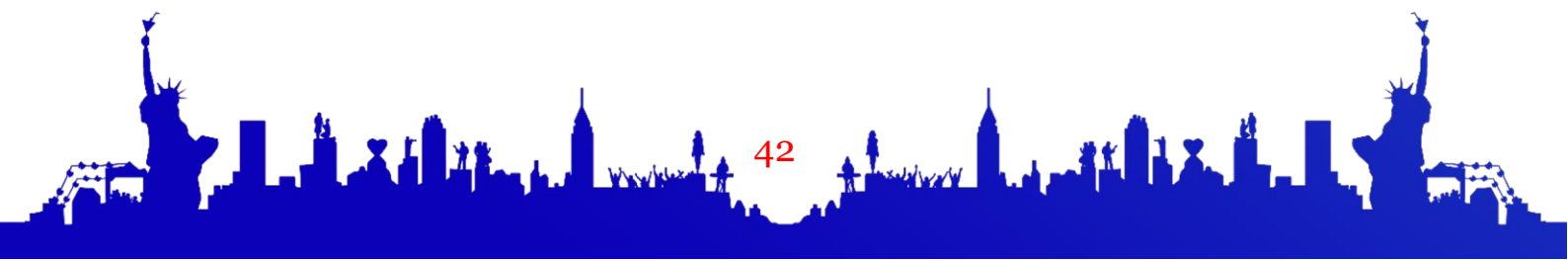
Tadqiqot umumta'lim maktablari va oliy ta'lim muassasalarida faoliyat yurituvchi o'qituvchilar misolida olib borildi.

Natijalar. Tadqiqot natijalari quyidagilarni ko'rsatdi:

Raqamli ta'lim muhitida prognostik faoliyat o'qituvchining asosiy professional funksiyalaridan biriga aylangan. Elektron platformalar orqali o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini oldindan aniqlash imkoniyati kengaygan.

O'qituvchilarning aksariyati raqamli vositalardan foydalanish orqali individual ta'lim trayektoriyalarini shakllantirishga erishmoqda. Sun'iy intellekt asosidagi tizimlar o'quvchilarning rivojlanish istiqbollarini aniqroq prognoz qilish imkonini bermoqda. Prognostik kompetensiyaga ega pedagoglarda ta'lim samaradorligi yuqori bo'lishi kuzatildi.

Shuningdek, tajriba natijalariga ko'ra, raqamli tahlil vositalaridan foydalangan o'qituvchilarda o'quvchilarning o'zlashtirish ko'rsatkichlari 15–20% ga oshgan.

Muhokama. Olingan natijalar raqamli ta'lim sharoitida prognostik faoliyatning muhimligini tasdiqlaydi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, prognostik kompetensiya pedagogning kasbiy moslashuvchanligini oshiradi.

Raqamli platformalar yordamida - bilimdagi bo'shliqlar aniqlanadi, individual yondashuv kuchayadi hamda ta'lim risklari kamayadi.

Shu bilan birga, ayrim o'qituvchilarda raqamli savodxonlik yetarli emasligi prognostik faoliyat samaradorligini pasaytirayotgani kuzatildi. Bu esa malaka oshirish tizimini takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Ilmiy adabiyotlarda ham raqamli kompetensiya va prognostik faoliyat o'rtasida uzviy bog'liqlik mavjudligi qayd etilgan.

Xulosa qilib aytganda, raqamli ta'lim sharoitida o'qituvchining prognostik faoliyati ta'lim sifatini oshirishning muhim omili hisoblanadi. Zamonaviy pedagog - raqamli texnologiyalarni puxta egallashi, ma'lumotlarni tahlil qila olishi, ta'lim jarayonini oldindan rejalashtira bilishi lozim.

Prognostik kompetensiyani rivojlantirish orqali o'quvchilarning individual rivojlanishini ta'minlash va ta'lim samaradorligini oshirish mumkin. Shu sababli pedagog kadrlarni tayyorlash va qayta tayyorlash jarayonida prognostik faoliyatni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish muhim ahamiyatga ega

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdurahmonov A.X. Pedagogik kompetensiya asoslari. – Toshkent: Fan, 2021.
2. Alimuhamedov B.R. Raqamli pedagogika asoslari. – Toshkent: Innovatsiya, 2022.
3. Bekmurodov M. Ta'limda axborot texnologiyalari. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
4. G'ofurov O. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari. – Samarqand: Zarafshon, 2019.
5. To'xtayeva N.N. Pedagogik diagnostika va monitoring. – Toshkent: Universitet, 2021.
6. UNESCO. Digital Education Strategy 2020–2030. – Paris, 2020.
7. OECD. Education in the Digital Age. – Paris, 2019.
8. Bates A.W. Teaching in a Digital Age. – London: Routledge, 2020.
9. Siemens G. Learning Analytics and Education. – New York, 2018.
10. Anderson T. The Theory and Practice of Online Learning. – Canada: Athabasca University Press, 2021

